Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1982/83: 26

om vissa varvsfrågor (prop. 1982/83: 147)

I detta betänkande behandlar utskottet den till proposition 1982/83: 147 om vissa varvsfrågor, m. m. fogade bilagan 1 samt yrkanden i åtta med anledning av propositionen väckta motioner.

Sammanfattning

Regeringen har i proposition 147 lagt fram förslag om den fortsatta utvecklingen vid varven. Huvudfrågorna i det ärendet behandlas av näringsutskottet. De frågor arbetsmarknadsutskottet har att ta upp gäller vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder m. m. Regeringen har nämligen bedömt att personalen vid Kockums i Malmö och vid Uddevallavarvet kommer att minska med 900 resp. 400 man. Liksom regeringen anser utskottet att det är behövligt med särskilda insatser av arbetsmarknadspolitiskt slag till stöd för den övertaliga personalen. Utskottet tillstyrker en beloppsförstärkning med sammanlagt 14,6 milj. kr. samt att därutöver 10 milj. kr. av redan anvisade medel får tas i anspråk för löneutfyllnader m. m.

Moderata samlingspartiet vill att regeringens varvsproposition skall avslås i sin helhet, därmed även förslagen till arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Centerpartiet godtar åtgärderna och deras omfattning men gör en markering beträffande deras inriktning, eftersom partiet motsätter sig en neddragning av Uddevallavarvet. Folkpartiet anser att åtgärdernas omfattning bör fördubblas.

Avslutningsvis behandlar utskottet några motioner som föreslår åtgärder av annat slag. Bl. a. begärs i tre motioner att Uddevallaregionen och norra Bohuslän skall förklaras vara temporärt stödområde. En motion aktualiserar därjämte frågan om särskild företagspensionering för personal vid Svenska Varv. Motionen föreslås inte leda till någon åtgärd. Beträffande motiveringen till ställningstagandet har moderata samlingspartiet reserverat sig.

Propositionen

I propositionens bilaga 1 föreslår regeringen efter föredragning av statsråden Leijon

1. att riksdagen skall till Arbetsmarknadsservice under tionde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 utöver i proposition 1982/83: 100 bil. 12 och proposition 1982/83: 120 bil. 4 upptagna medel anvisa ytterligare 2 100 000 kr.,

2. att riksdagen skall till Arbetsmarknadsutbildning under tionde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 utöver i proposition 1982/83: 100 bil. 12, proposition 1982/83: 120 bil. 4 och proposition 1982/83: 130 bil. 5 upptagna medel anvisa ytterligare 10 000 000 kr.,

3. att riksdagen skall godkänna vad som anförts om utnyttjandet av anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder under tionde huvudtiteln,

4. att riksdagen skall till Yrkesinriktad rehabilitering under tionde huvudtiteln för budgetåret 1983/84 utöver i proposition 1982/83: 100 bil. 12 och proposition 1982/83: 120 bil. 4 upptagna medel anvisa ytterligare 2 500 000 kr.

Motionerna

1982/83: 2333 av Nils Åsling m. fl. (c)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar

3. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande inriktningen av de särskilda arbetsmarknadspolitiska insatserna i varvsorterna.

1982/83: 2338 av Ulf Adelsohn m. fl. (m)

I motionen yrkas

13. att riksdagen avslår regeringens förslag till arbetsmarknadspolitiska insatser på varvsorterna,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tidpunkten och allmänna riktlinjer för arbetsmarknadspolitiska insatser på varvsorterna.

1982/83: 2339 av Christer Eirefelt m. fl. (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen till Arbetsmarknadsservice för budgetåret 1983/84 anvisar ytterligare 5 milj. kr.,

2. att riksdagen till Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1983/84 anvisar ytterligare 20 milj. kr.,

3. att riksdagen godkänner vad som i motionen anförts om utnyttjandet av anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder under tionde huvudtiteln,

4. att riksdagen till Yrkesinriktad rehabilitering anvisar ytterligare 5 milj. kr.

1982/83: 2341 av Jens Eriksson (m) och Siri Häggmark (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Uddevalla-Lysekilsområdet (inkl. Orust) samt norra Bohuslän i övrigt och Färgelanda kommun i Älvsborgs län fr. o. m. den 1 juli 1983 bör utpekas som temporärt stödområde inom vilket lokaliseringsbidrag med högst 30 % och lokaliseringslån med högst 35 % av godkänt stödunderlag för investeringar i indu-

stri, industriliknande verksamhet, industriservice, partihandel, industriinriktad uppdragsverksamhet samt turistprojekt kan utgå,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att stödet får användas i omstruktureringssyfte,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att anvisade medel får användas för företagsanknutna export- och utvecklingprojekt samt för etablerings- och utvecklingsprojekt inom ramen för kommunens och utvecklingsfondens företagsservice.

1982/83:2342 av Kurt Ove Johansson m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av att direktpensionering kan erbjudas vissa anställda i samband med minskningen av arbetsstyrkan inom Svenska Varv.

1982/83:2343 av Lennart Nilsson m. fl. (s)

I motionen yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om inrättande av ett Bohus Invest,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om att Uddevallaregionen och norra Bohuslän temporärt utpekas som stödområde.

1982/83:2345 av Kenth Skårvik (fp)

I motionen yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Uddevalla-Lysekilsområdet (inkl. Orust) samt norra Bohuslän i övrigt och Färgelanda kommun i Älvsborgs län fr. o. m. den 1 juli 1983 bör utpekas som temporärt stödområde inom vilket lokaliseringsbidrag med högst 30% och lokaliseringslån med högst 35% av godkänt stödunderlag för investeringar i industri, industriliknande verksamhet, industriservice, partihandel, industriinriktad uppdragsverksamhet samt turistprojekt kan utgå,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att stödet får användas i omstruktureringssyfte,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att staten bör initiera ett regionalt förankrat utvecklingsarbete i samarbete mellan länsstyrelse, kommuner och näringsliv.

1982/83:2346 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om AMS-medel till väg- och brobyggande i Bohuslän.

Övriga yrkanden i de ovan redovisade motionerna har hänvisats till näringsutskottet och behandlas av det utskottet i betänkandet NU 1982/83: 55.

Utskottet

Inledning

Regeringen föreslår i den föreliggande propositionen 147 om åtgärder för den svenska varvsindustrin att kapaciteten vid Kockums i Malmö och Uddevallavarvet skall minskas. Därjämte föreslås att Svenska Varvs dotterbolag Zenit Shipping skall skiljas från moderbolaget. Dotterbolaget förvaltar och driver fartyg byggda inom koncernen. Ett fortsatt men begränsat stöd skall utgå till den svenska varvsindustrin.

De finansiella stödåtgärder som förordas i propositionen uppgår för Svenska Varvs del till 2 155 milj. kr. Zenit Shipping avses få ett tillskott av 3 000 milj. kr. Vidare skall enligt propositionen avskrivningslån stå till den svenska varvsindustrins förfogande intill ett belopp av 465 milj. kr. under åren 1984 och 1985. Därtill förutsätts att räntestöd och statliga kreditgarantier skall finnas som tidigare.

De ovan refererade förslagen har i regeringen föredragits av statsrådet R. Carlsson, och de presenteras i propositionens bilaga 2. Dessa förslag och med anledning av dem framställda motionsyrkanden har remitterats till näringsutskottet och behandlas i betänkande NU 1982/83: 55.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Neddragningen av produktionskapaciteten vid Kockums och Uddevallavarvet kommer enligt propositionen att medföra personalminskningar, som väntas uppgå till ca 900 anställda vid det förstnämnda varvet och till ca 400 vid det senare. I propositionens bilaga 1 redovisar regeringen med statsrådet Leijon som föredragande sina överväganden om behovet av särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Malmö och Uddevalla med anledning av de väntade personalminskningarna. Det är dessa förslag och därav föranledda motionsyrkanden som utgör det ärende utskottet nu har att behandla.

Den aktuella bilagan inleds med uppgifter om befolkningsutveckling och sysselsättning i de båda kommunerna och de regioner de tillhör. Motsvarande uppgifter har redovisats i utskottets nyligen avgivna betänkande AU 1982/83: 23 om regionalpolitiken (s. 57 och 63 samt i den till betänkandet fogade tabellbilagan). Av de uppgifterna skall här antecknas att Malmö har 232 000 invånare (1982), varav 136 000 räknas som sysselsatta. Av denna sysselsättning svarar Kockums f. n. för ca 4 000 personer. Antalet invånare i Uddevalla uppgick 1982 till 45 600 varav 23 900 var sysselsatta. Varvet har ca 3 000 anställda. Arbetslösheten, mätt i relativa tal, var år 1982 i Malmö 5 % och i Uddevalla 2,5 %. Riksgenomsnittet var 3,1 %.

Varvsindustrin har stor betydelse för sysselsättningen i Malmö och Uddevalla. För att lindra omställningsproblemen i de båda kommunerna på grund av personalminskningarna föreslår regeringen särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Merkostnaderna härför uppgår till samman-

lagt 14,6 milj. kr. Av det beloppet avses 4,6 milj. kr. för temporära personalförstärkningar inom arbetsförmedlingen och den yrkesinriktade rehabiliteringen i Malmö och Uddevalla. Återstående 10 milj. kr. skall användas för att öka kapaciteten inom arbetsmarknadsutbildningen i Malmöhus län. Dessutom föreslås att ett belopp på 10 milj. kr. av de medel som anvisats under anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder (dvs. för beredskapsarbeten m. m.) skall få utnyttjas för att tillfälligt bekosta löneutfyllnad och liknande åtgärder för varvsanställda som på grund av övertaligheten söker och får annan anställning.

Regeringens förslag till särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser har föranlett skilda ståndpunkter i de tre motioner som tar upp förslagen till behandling.

Moderata samlingspartiet yrkar *avslag på regeringens förslag*. Partiet anger som en grundläggande utgångspunkt i partimotion 2338 att det är en felaktig metod att begränsa kapaciteten inom Svenska Varv genom att reducera en del av kapaciteten vid båda storvarven. I stället bör enligt motionärernas uppfattning ett av de båda storvarven läggas ned. Vilket varv det skall gälla bör styrelsen för Svenska Varv avgöra. Moderata samlingspartiets slutsats är att riksdagen bör avslå regeringens förslag till riktlinjer för stöd till svensk varvsindustri m. m. enligt den till näringsutskottet remitterade bilagan 2 till propositionen. Med denna inställning anser moderata samlingspartiet att det inte är möjligt att i dag bedöma vilka arbetsmarknadspolitiska insatser som behöver göras. Regeringens nu föreliggande förslag till sådana insatser bör därför avslås.

När det blivit klarlagt vilket varv som på företagsekonomiska grunder bör läggas ned, tillägger moderata samlingspartiet, bör regeringen återkomma i frågan om de sysselsättningsmässiga konsekvenserna. Riksdagen bör dock redan nu fastställa riktlinjer för kommande insatser. Dessa måste stimulera till yrkesmässig och geografisk rörlighet för de varvsanställda. Särskild förmedlingspersonal måste kunna avdelas inom tillgängliga resurser. Erfarenheterna från nedläggningen av Öresundsvarvet i Landskrona måste tas till vara.

Utskottet kan hålla med om att behovet av särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser blir beroende av prövningen av den fortsatta verksamheten vid de båda storvarven i Malmö och Uddevalla. Kommer verksamheten åtminstone temporärt att fortgå i oförändrad omfattning är det självklart inte motiverat att nu sätta in särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Lika självklart är det att konstatera att en prövning som leder till att ett av varven helt skall läggas ned kommer att kräva en betydande utökning av de ganska måttliga resursförstärkningar som regeringen föreslagit i detta sammanhang.

För utskottets fortsatta behandling av ärendet är det en allmän utgångspunkt att riksdagen redan i vår fattar beslut som innebär en nedskärning av varvskapaciteten med personalminskningar som följd. Det kan därför inte

sättas i fråga att det kommer att behövas vissa resursförstärkningar av arbetsmarknadspolitiskt slag. Hur dessa förstärkningar bör fördelas och dimensioneras kommer att diskuteras i det följande. Den slutsats som nu kan dras av vad som anförts är att utskottet avvisar moderata samlingspartiets yrkande om avslag på regeringens förslag till särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser. Därav följer att det inte heller är aktuellt att av regeringen begära att framtida insatser skall ges den av moderata samlingspartiet begärda inriktningen. Motion 2338 avstyrks alltså i de båda nu behandlade delarna.

I kommittémotion 2333 med Nils Åsling (c) som första namn godtas att de av regeringen begärda beloppen anvisas som en extra resurs att tillgå vid ytterligare påfrestningar på arbetsmarknaden i varvsorterna. Motionärerna vill dock ha ett tillkännagivande till regeringen om *inriktningen av de särskilda arbetsmarknadspolitiska insatserna*. Bakgrunden är att de särskilda insatserna i Göteborgs och Bohus län från motionärernas utgångspunkt måste anpassas till att de motsätter sig en neddragning av kapaciteten vid Uddevallavarvet som leder till att sysselsättningen där minskar med 400 anställda.

Det är givet att om man håller sysselsättningen intakt vid Uddevallavarvet så är det omotiverat att göra särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser för personalen vid varvet. Utskottet utgår emellertid vid behandlingen av ärendet från att, såsom regeringen förutskickat, neddragningarna kommer att beröra både Kockums i Malmö och Uddevallavarvet. Från denna utgångspunkt finns det inte anledning för utskottet att föreslå riksdagen att göra det i motion 2333 begärda tillkännagivandet till regeringen. Utskottet avstyrker alltså yrkandet härom.

Christer Eirefelt m. fl. (fp) anför i motion 2339 att folkpartiet avvisar regeringens varvspolitik. Motionärerna förordar att Svenska Varv av budgetmedel får ett finansiellt tillskott som är drygt 2 100 milj. kr. lägre än regeringen föreslagit. I gengäld föreslår de en fördubbling av de arbetsmarknadspolitiska insatser som aktualiserats av regeringen.

De *anslagsförstärkningar för nästa budgetår som det nu gäller* är följande.

Regeringen föreslår ett ytterligare belopp av 2,1 milj. kr. under anslaget Arbetsmarknadsservice för tillfällig förstärkning av arbetsförmedlingarna i Malmö och Uddevalla med högst tio resp. högst fem förmedlare. I den ovannämnda folkpartimotionen 2339 föreslås en anslagsförstärkning med 5 milj. kr.

Anslaget Arbetsmarknadsutbildning föreslås av regeringen bli förstärkt med 10 milj. kr. för att temporärt öka utbildningskapaciteten i Malmöhus län med 500 platser. I motion 2339 föreslås en förstärkning med 20 milj. kr.

I fråga om anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder föreslår regeringen att 10 milj. kr. av anvisade medel får avsättas för särskilda åtgärder som kan lindra omställningen för den övertaliga personalen, t. ex. löneutfyllnad

under viss tid eller liknande åtgärder för att hjälpa varvsanställda att övergå till nya anställningar. I motion 2339 föreslås att upp till 20 milj. kr. skall få användas om det uppkommer behov härav.

Slutligen föreslår regeringen att ytterligare 2.5 milj. kr. anvisas till Yrkesinriktad rehabilitering för att tillfälligt förstärka arbetsmarknadsinstituten i Malmöhus samt i Göteborgs och Bohus län med två resp. ett arbetslag. I motion 2339 föreslås en anslagsförstärkning med 5 milj. kr.

Utskottet har i den föregående framställningen konstaterat att om man bestämmer sig för åtgärder vid storvarven som leder till större sysselsättningsminskningar än regeringen förutsatt, så blir den självklara följden ett ökat behov av arbetsmarknadspolitiska stödåtgärder. Det finns dock enligt utskottets mening inte anledning att frångå regeringens bedömning att åtgärderna bör dimensioneras med tanke på en väntad sysselsättningsminskning vid Kockums med ca 900 anställda och vid Uddevallavarvet med ca 400 anställda. De resurstillskott regeringen föreslagit är rimligt avvägda och tillstyrks av utskottet. Samtidigt avstyrks de i motion 2339 föreslagna högre anslagsbeloppen.

I motion 2346 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s) aktualiseras vissa *bro- och vägbyggen i Bohuslän* som lämpliga objekt för beredskapsarbeten att utföras inom ramen för de medel som tilldelas länet för sådana arbeten.

Utskottet har i betänkandet AU 1982/83: 21 behandlat ett antal motioner från den allmänna motionstiden i år i vilka begärts att riksdagen skall ange att olika objekt, däribland vissa vägbyggen, bör utföras som beredskapsarbeten. Dessa motioner har på utskottets förslag lämnats utan bifall. Skälet till detta ställningstagande har varit att statsmakterna hittills har anförtrott arbetsmarknadsverket att fördela mellan länen de medel som ställs till verkets förfogande för beredskapsarbeten och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt att med hänsyn till de föreliggande behoven av sysselsättning anordna lämpliga beredskapsarbeten. Det finns enligt utskottets mening inte skäl för riksdagen att frångå dessa principer med anledning av den föreliggande motionen, som alltså avstyrks.

Regionalpolitiska åtgärder

Genom 1982 års regionalpolitiska beslut infördes en ny stödområdesindelning, dvs. angivande av de delar av landet som i första hand skall komma i fråga för regionalpolitiskt stöd. Dessa delar av landet hänförs nu till något av stödområdena A–C. Den nya indelningen innebär bl. a. att inte någon av kommunerna i Göteborgs och Bohus län ingår i ett stödområde.

Det har under den tid den regionalpolitiska stödverksamheten har pågått varit möjligt att ge stöd även utanför stödområdena, och genom 1982 års beslut vidgades dessa möjligheter. Länsstyrelserna har nu befogenhet att inom ramen för tilldelade medel bevilja investeringsbidrag med 20% av kostnaderna för mindre projekt. Vidare kan regeringen ange att stöd skall

temporärt kunna utgå i en eller flera kommuner som drabbats av strukturförändringar i näringslivet av sådan omfattning att det uppstått allvarliga störningar på arbetsmarknaden. I de temporära stödkommunerna kan stöd beviljas även till större projekt. Dessutom kan stöd i form av lokaliseringsbidrag kompletteras med lokaliseringslån, och bidragsnivån kan i undantagsfall höjas från 20 till 30%.

I tre motioner – 2341 av Jens Eriksson (m) och Siri Häggmark (m), 2343 av Lennart Nilsson m. fl. (s) och 2345 av Kenth Skårvik (fp) – begärs att *Uddevallaregionen och norra Bohuslän skall anges som temporärt stödområde*. Detta bör enligt motionerna 2341 och 2345 även omfatta Färgelanda kommun i Älvsborgs län. De båda motionerna förordar vidare att det stöd som lämnas får användas i omstruktureringssyfte.

Man hänvisar i samtliga tre motioner till att den personalneddragning som kan komma att ske vid Uddevallavarvet kommer att förvärra den sysselsättningsminskning inom industri och handel som redan inletts i Uddevallaregionen och som väntas leda till en svår situation på arbetsmarknaden. Detta har betydelse även för de kringliggande kommunerna på grund av den omfattande inpendlingen av arbetskraft till regionen.

Det för den nu gällande stödområdesindelningen grundläggande beslutet antogs av riksdagen för mindre än ett år sedan. Situationen ansågs då motivera att kommunerna i norra Bohuslän inte längre borde tillhöra stödområdet. Utskottet har förståelse för den oro motionärerna ger till känna för konsekvenserna av de beslut som kan fattas om den fortsatta verksamheten vid Uddevallavarvet i förening med andra aktuella sysselsättningsproblem. Det är emellertid inte i första hand utskottets eller riksdagens sak att pröva frågor av detta slag. Som ovan sagts har det lagts i regeringens hand att avgöra frågor om utpekande av temporära stödkommuner. Det är möjligt att situationen i Uddevalla eller i Malmö på grund av utvecklingen vid varven eller av andra skäl kan göra det väl motiverat att komplettera arbetsmarknadspolitiska åtgärder med särskilda regionalpolitiska stödinsatser. Överväganden härom från regeringens sida bör dock inte föregripas av ett beslut av riksdagen, och därför anser utskottet att de tre motionerna i aktuella delar inte bör leda till någon riksdagens åtgärd.

Av utskottets ställningstagande till frågan om Uddevallaregionen som temporärt stödområde följer att utskottet inte heller är berett att biträda övriga förslag som i anslutning till den frågan aktualiserats i de tre motionerna. Utskottet avstyrker alltså ett i motion 2343 framfört förslag om inrättande av ett utvecklingsbolag, benämnt *Bohus Invest*, liksom förslaget i motion 2341 att anvisade medel skall få användas till bl. a. *företagsanknutna export- och utvecklingsprojekt* samt den i motion 2345 väckta tanken på ett av regeringen *initierat regionalt samarbete*. Såvitt utskottet kan finna bör de önskemål som framförs i motionerna 2341 och 2345 åtminstone i vissa delar kunna tillgodoses inom ramen för länsstyrelsens regionala utvecklings- och industriplanering.

Personalpolitiska åtgärder

Kurt Ove Johansson m. fl. (s) väcker i motion 2342 frågan om en *särskild företagspensionering vid Svenska Varv*. Motionärerna hänvisar till att ordningen för avgångarna från varven kommer att bestämmas genom förhandlingar mellan bolaget och de fackliga organisationerna. Möjlighet till en frivillig direktpensionering skulle underlätta dessa förhandlingar. Till fördelarna hör enligt motionärerna att man kan erbjuda trygga lösningar för personalgrupper som väljer att lämna varven i förtid. Kostnaderna sägs vidare bli lägre än om man använder andra metoder som brukar tillämpas vid s. k. äldreavgångar. Motionärerna vill att regeringen skall ges till känna det behov som föreligger av att direktpensionering kan erbjudas vissa anställda vid minskningen av arbetsstyrkan inom Svenska Varv.

Den fråga motionärerna tar upp har berörts i propositionen (bilaga 2 s. 38). Där hänvisas till att frågor av det aktuella slaget kommer att övervägas inom delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA). För egen del får utskottet anföra följande.

Vid driftinskränkningar och företagsnedläggningar har utvecklats en form för att låta den äldre personalen avgå ur tjänst med utnyttjande av ersättningarna från arbetslöshetskassa och möjligheten att inom den allmänna försäkringens ram ge förtidspension av arbetsmarknadsskäl. Det är denna metod som motionärerna vill ersätta med en särskild förtidspensionering finansierad av Svenska Varv. Motionärerna framhåller fördelarna med en sådan pensioneringsform. Den är emellertid enligt utskottet inte utan problem.

Motionärerna har inte gått in på vilka pensionsnivåer som är aktuella i sammanhanget. Dessa nivåer har givetvis betydelse för de kostnader som kommer att uppstå men också för den principiella frågan om det enbart för Svenska Varvs vidkommande är motiverat med särskilda pensionslösningar. Det ligger i öppen dag att sådana lösningar kommer att åberopas i andra sammanhang. Ett annat problem som man inte kan blunda för är att man genom att medverka till förtidspensioneringar, oavsett metod, samtidigt bidrar till att luckra upp det turordningssystem som är en av grunderna för lagen om anställningsskydd.

Invändningar av det ovan redovisade slaget gör att utskottet inte är berett att ställa sig bakom kravet att någon form av direktpensionering skall införas för de anställda vid Svenska Varv. Det kan dock vid den fortsatta utvecklingen av övertalighetsfrågorna visa sig vara nödvändigt att använda kompletterande möjligheter till förtidspension som en av flera vägar för att få en smidig lösning av problemen. Förtidspensionering bör dock tillgripas först när man har prövat alla möjligheter att genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder m. m. ge övertalig personal vid varven en ny sysselsättning. Utskottet utgår från att detta är en sak som regeringen kommer att väga in i det fortsatta arbetet på att lindra omställningarna för

den personal som kommer att bli övertalig. Med det anförda får motionen anses vara besvarad, och den bör därför inte leda till någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på regeringens förslag m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 2338 yrkandena 13 och 14,
2. beträffande *de särskilda arbetsmarknadspolitiska insatsernas inriktning*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 2333 yrkande 3,
3. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83: 2339 yrkande 1 – med tillägg till tidigare beslut[1] – under det på tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1983/84 anvisar ytterligare 2 100 000 kr.,
4. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83: 2339 yrkande 2 – med tillägg till tidigare beslut[2] – under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Arbetsmarknadsutbildning* anvisar ytterligare 10 000 000 kr.,
5. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83: 2339 yrkande 3 godkänner vad som anförts om utnyttjandet av det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Sysselsättningsskapande åtgärder*,
6. att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på motion 1982/83: 2339 yrkande 4 – med tillägg till tidigare beslut[3] – under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Yrkesinriktad rehabilitering* anvisar ytterligare 2 500 000 kr.,
7. beträffande *bro- och vägbyggen i Bohuslän som beredskapsarbeten*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 2346,
8. beträffande *angivande av Uddevallaregionen som temporärt stödområde m. m.*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83: 2341 yrkandena 1 och 2, 1982/83: 2343 yrkande 3 och 1982/83: 2345 yrkandena 1 och 2,
9. beträffande *inrättande av ett Bohus Invest*
   att riksdagen avslår motion 1982/83: 2343 yrkande 2,

[1] AU 1982/83: 21, hemställan mom. 28, rskr 228, AU 1982/83: 24, hemställan mom. 19, rskr 305.
[2] AU 1982/83: 21, hemställan mom. 29, AU 1982/83: 24, hemställan mom. 20, AU 1982/83: 29, hemställan mom. 3, rskr 322.
[3] AU 1982/83: 21, hemställan mom. 95, AU 1982/83: 24, hemställan mom. 21.

10. beträffande *stöd till företagsanknutna export- och utvecklingsprojekt*
    att riksdagen avslår motion 1982/83: 2341 yrkande 3,
11. beträffande *ett av regeringen initierat regionalt utvecklingsprogram*
    att riksdagen avslår motion 1982/83: 2345 yrkande 3.
12. beträffande *särskild företagspensionering vid Svenska Varv*
    att riksdagen avslår motion 1982/83: 2342.

Stockholm den 5 maj 1983

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Erik Johansson (s), Karin Flodström (s), Bengt Wittbom (m), Arne Fransson (c), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Gustav Persson (s), Ingrid Hemmingsson (m), Sten Östlund (s), Christer Skoog (s), Håkan Stjernlöf (m), Bo Nilsson (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och Alexander Chrisopoulos (vpk).

Reservationer

1. Avslag på regeringens förslag m. m. (mom. 1)

under förutsättning av bifall till reservation 1 till näringsutskottets betänkande NU 1982/83: 55

Bengt Wittbom, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Utskottet kan" och på s. 6 slutar "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet har vid sin behandling av ärendet tagit avstånd från regeringens tanke att kapaciteten skall reduceras vid både Kockums och Uddevallavarvet. I stället förordas att ett av varven skall läggas ned. Vilket varv det skall gälla får avgöras av styrelsen för Svenska Varv.

Med hänsyn härtill föreligger inte längre de förutsättningar som har gällt för regeringens förslag till särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser. Det är i dag inte möjligt att bedöma vilka särskilda insatser av detta slag som kommer att behövas när det har blivit klarlagt vilket av de båda varven som bör läggas ned. Regeringens nu föreliggande förslag bör alltså avslås i enlighet med yrkandet härom i moderata samlingspartiets motion 2338.

Framdeles kommer frågan om särskilda insatser att aktualiseras på nytt, nämligen när styrelsen för Svenska Varv har tagit ställning i nedläggningsfrågan. Det är regeringens sak att då återkomma, men riksdagen bör redan

nu ange riktlinjer för kommande insatser. I moderata samlingspartiets motion har lagts fram förslag till sådana riktlinjer. Utskottet ställer sig bakom förslaget och vill i detta sammanhang betona betydelsen av att de kommande insatserna utformas så, att de stimulerar de varvsanställda till en yrkesmässig och geografisk rörlighet.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *avslag på regeringens förslag m. m.*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2338 yrkandena 13 och 14
   dels avslår de i proposition 1982/83: 147 bilaga 1 framlagda förslagen,
   dels som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om riktlinjer för kommande insatser med hänsyn till sysselsättningskonsekvenserna vid storvarven i Malmö och Uddevalla.

2. De särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas inriktning (mom. 2)

under förutsättning av bifall till reservation 2 till näringsutskottets betänkande NU 1982/83: 55

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Det är" och slutar "yrkandet härom" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet har vid sin behandling av ärendet ställt sig bakom yrkandet i centerns partimotion 2333 att riksdagen skall avvisa regeringens förslag om en neddragning av verksamheten vid Uddevallavarvet. Samtidigt förordas en hårdare satsning för att omstrukturera Kockums. Därmed ändras förutsättningarna för den fördelning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna mellan Malmöhus resp. Göteborgs och Bohus län som regeringen har avsett med sina förslag. Inriktningen av de aktuella åtgärderna måste självfallet kunna anpassas till de nya förutsättningar som kommer att gälla. Regeringen bör således vara oförhindrad att göra erforderliga omdispositioner av de föreslagna särskilda insatserna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *de särskilda arbetsmarknadspolitiska insatsernas inriktning*
   att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2333 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

3. Dimensioneringen av de särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärderna (mom. 3–6)

under förutsättning av bifall till reservation 3 till näringsutskottets betänkande NU 1982/83: 55

Elver Jonsson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Utskottet har" och slutar "högre anslagsbeloppen" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet har för sin del anslutit sig till uppfattningen i folkpartimotion 2339 att stödgivningen till Svenska Varv bör vara mindre omfattande än regeringen har föreslagit. Som följd av detta ställningstagande bör de arbetsmarknadspolitiska insatserna ytterligare förstärkas. Samhället måste vara berett att ge ett generöst stöd till de varvsanställda som kommer att friställas. De resurstillskott som föreslås av folkpartiet och som är en fördubbling av regeringens anslagsbelopp är med hänsyn till det anförda lämpligt avvägda.

I enlighet härmed föreslås att anslagen till Arbetsmarknadsservice förstärks med 5 milj. kr., till Arbetsmarknadsutbildning med 10 milj. kr. och till Yrkesinriktad rehabilitering med 5 milj. kr. Av de medel som har anvisats under anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder bör regeringen få disponera upp till 20 milj. kr. för löneutfyllnader m. m.

dels att utskottets hemställan under 3–6 bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2339 yrkande 1 samt med avslag på propositionens förslag – med tillägg till tidigare beslut[1] – under det på tionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1983/84 anvisar ytterligare 5 000 000 kr.,
4. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2339 yrkande 2 samt med avslag på propositionens förslag – med tillägg till tidigare beslut[2] – under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Arbetsmarknadsutbildning* anvisar ytterligare 20 000 000 kr.,
5. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2339 yrkande 3 godkänner vad som i övrigt anförts i propositionen om utnyttjandet av det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Sysselsättningsskapande åtgärder,*
6. att riksdagen med bifall till motion 1982/83: 2339 yrkande 4 samt med avslag på propositionens förslag – med tillägg till tidigare beslut[3] – under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget *Yrkesinriktad rehabilitering* anvisar ytterligare 5 000 000 kr.

[1] AU 1982/83: 21, hemställan mom. 28, rskr 228, AU 1982/83: 24. hemställan mom. 19, rskr 305.
[2] AU 1982/83: 21, hemställan mom. 29, AU 1982/83: 24, hemställan mom. 20, AU 1982/83: 29, hemställan mom. 3, rskr 322.
[3] AU 1982/83: 21, hemställan mom. 95, AU 1982/83: 24, hemställan mom. 21.

4. Särskild företagspensionering vid Svenska Varv (mom. 12 — motiveringen)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Vid driftinskränkningar" och på s. 10 slutar "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Motionärerna har inte funnit anledning att gå in på kostnaderna för den särskilda förtidspensionering de föreslår för den arbetskraft som blir övertalig vid Svenska Varv. Än mindre tar de upp frågan i vilken ordning dessa kostnader skall finansieras. Redan denna ofullständighet i beslutsunderlaget är i sig skäl nog för att avvisa förslaget.

Emellertid kan man i detta sammanhang inte undgå att beröra att den aktualiserade tanken på en särskild förtidspensionering har en principiell och ekonomisk räckvidd som går långt utöver det föreliggande ärendet. En pensionering av det slag motionärerna tänker sig kan inte begränsas till de anställda vid Svenska Varv. Snart nog får man räkna med att bl. a. rättviseskäl kommer att åberopas för att personal som blir övertalig vid andra driftinskränkningar skall få sin försörjning tryggad på motsvarande sätt som gäller för de anställda vid Svenska Varv.

I själva verket är det så att den förtidspensionering som motionärerna förespråkar ganska väl illustrerar ineffektiviteten i det traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärdssystemet. Dessutom kan deras förslag sägas visa hur bräcklig den lagstadgade anställningstryggheten är. En förtidspensionering, vare sig den sker efter den modell som börjat utvecklas under de senaste åren på den svenska arbetsmarknaden eller enligt motionens alternativ, förutsätter nämligen att man genom avtal gör avsteg från anställningsskyddslagens turordningsregler, vilka tillkommit i syfte att värna om de äldre arbetstagarnas anställningstrygghet. Detta visar på behovet av en bättre fungerande lagstiftning.

I praktiken vill motionärerna bygga ut det offentliga pensionssystemet med en ny form av förtidspension på grund av arbetsmarknadsskäl. Pensionssystemet ställer emellertid redan nu så stora krav på samhällsekonomin att det närmast är oansvarigt att ytterligare belasta det med särskilda förmåner till arbetstagare som friställs vid större driftinskränkningar. I stället bör åtgärder av annat slag sättas in till stöd för personal som drabbas av sådana omställningar. När det särskilt gäller personalen vid Svenska Varv har moderata samlingspartiet för sin del framhållit betydelsen av att man förstärker de åtgärder som underlättar övergången till andra anställningar, bl. a. genom att man vidareutvecklar omställningsbidragets möjligheter till förstärkta avlöningsförmåner för dem som byter anställning.

Med åberopande av det anförda avstyrker utskottet motion 2342 av Kurt Ove Johansson m. fl. (s).

Särskilda yttranden

1. De arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas inriktning och dimensionering (mom. 2–6)

Bengt Wittbom, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anför:

Som framgår av reservation 1 anser vi att riksdagen bör avslå regeringens nu föreliggande förslag till särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vid bifall till reservationen kommer tilläggsförslagen i centerpartimotion 2333 om åtgärdernas inriktning och i folkpartimotion 2339 om åtgärdernas dimensionering att sakna aktualitet. Med hänsyn härtill har vi inte anledning ta ställning till de skrivningar varmed utskottsmajoriteten avstyrker dessa motionsförslag.

2. Angivande av Uddevallaregionen som temporärt stödområde m. m. (mom. 8)

Arne Fransson (c) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Utskottet har avstyrkt de föreliggande motionsyrkandena om att man skall ange Uddevallaregionen och norra Bohuslän som ett temporärt stödområde. Därvid har utskottet hänvisat till att detta är en åtgärd som i första hand ankommer på regeringen. Till detta vill vi för vår del foga att centerpartiet har motsatt sig att man drar ned kapaciteten och därmed sysselsättningen vid Uddevallavarvet. Om riksdagen ansluter sig till centerpartiets uppfattning bortfaller det skäl som utlöst stödområdeskravet i de aktuella motionerna.

3. Angivande av Uddevallaregionen som temporärt stödområde m. m. (mom. 8)

Elver Jonsson (fp) anför:

I detta fall, som gäller Uddevallaregionen och norra Bohuslän, anser utskottet att riksdagen inte skall ta över regeringens befogenhet att förklara en eller flera kommuner som temporärt stödområde. Jag har kunnat ansluta mig till den uppfattningen, och jag har då bl. a. tagit hänsyn till att man från folkpartiets sida har föreslagit avsevärt större arbetsmarknadspolitiska insatser i varvsregionerna än regeringen har gjort. Jag har vidare beaktat att folkpartiet har förordat en väsentlig vidgning av ramen för de regionala utvecklingsinsatser som kan göras även utanför stödområdena. I det hänseendet vill jag peka på att folkpartiet i motion 2432 med anledning av den i vår framlagda kompletteringspropositionen vidhåller sitt krav att nästa budgetårs anslag för ändamålet på 298 milj. kr. skall förstärkas med 150 milj. kr.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1983